5.11.2021 EOAK/7492/2021

Eduskunta, Puolustusvaliokunta

00102 EDUSKUNTA

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asevelvollisuuslain ja siviilipalveluslain 79 §:n muuttamisesta, HE 183/2021 vp

Yleistä

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kirjallista asiantuntijalausuntoa edellä mainitusta hallituksen esityksestä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi asevelvollisuuslakia ja siviilipalveluslakia. Asevelvollisuuslain mukaisten kutsuntojen järjestämistä joustavoitettaisiin yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi tai muusta erityisen painavasta syystä. Asevelvollisuuslaista poistettaisiin velvoite julkaista kutsuntakuulutus kunnan ilmoitustaululla. Varusmiespalveluksen aloittamisajankohtaa koskevaa sääntelyä täsmennettäisiin. Palveluskelpoisuudesta päättämistä ja oikaisuvaatimuksen tekemistä selkeytettäisiin. Lisäksi asevelvollisuudesta ja siviilipalveluksesta kieltäytymistä koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin. Asevelvollisuuslain muutoksenhakusäännösten ruotsinkielistä kieliversiota päivitettäisiin vastaamaan paremmin hallintolain terminologiaa.

Lausunto

Esitän eduskunnan puolustusvaliokunnalle lausuntonani kunnioittavasti seuraavaa.

Olen esittänyt puolustusministeriölle työryhmän mietinnössä olleen esityksen luonnosvaiheessa joitakin säännöskohtaisia huomioitani ja nähdäkseni ne on otettu työryhmän tehtävänannon puitteissa asianmukaisesti huomioon esityksen lopullisessa muodossa.

Olen myös antanut toisen lausuntoni sitä erikseen pyydettäessä mietinnön jatkovalmistelun aikana havaittuja asevelvollisuuslain ja siviili-

palveluslain muutostarpeita koskien (asevelvollisuuslain 118 § sekä siviilipalveluslain 79 §). Myös tässä yhteydessä esittämäni huomiot on nähdäkseni otettu asianmukaisesti huomioon.

Yksittäisenä säännöskohtaisena huomionani totean, että asevelvollisuuslain 109 §:ssä oli sen voimassa olevassa muodossa sekä työryhmän mietintöehdotuksessa maininta oikaisuvaatimukseen tekemisen määräajasta (30 päivää) sekä siitä, mistä määräaika lasketaan (kun päätös oikaisuosoituksineen on annettu asevelvolliselle tiedoksi).

Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä ei ole mainittu oikaisuvaatimuksen tekemisen määräaikaa eikä sitä, mistä määräaika lasketaan. Sen sijaan säännöksessä on siihen lisättäväksi esitetyssä 3 momentissa todettu ”Muutoin oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan hallintolakia”.

Säännöstä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 27) on todettu, että ”Pykälään lisättäisiin lisäksi uusi 3 momentti, jonka mukaan oikaisuvaatimusmenettelyssä sovelletaan muutoin hallintolakia. Tästä syystä 1 momentista poistettaisiin vaatimus hakemuksen kirjallisuudesta, koska kyseisestä vaatimuksesta säädetään jo hallintolain 49 d §:ssä. Samasta syystä 2 momentin vaatimus, jonka mukaan oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun päätös oikaisuosoituksineen on annettu asevelvolliselle tiedoksi, poistettaisiin pykälästä tarpeettomana. Kyseisestä aikarajasta säädetään hallintolain 49 c §:ssä.

Pitää paikkansa, että niin oikaisuvaatimuksen muodosta ja sisällöstä kuten oikaisuvaatimusajastakin säädetään hallintolain 7 a luvussa ja että muutoksenhakusääntelyssä tulisi pyrkiä noudattamaan vakiintuneita muotoiluja. Omalta osaltani kuitenkin katson, että mahdollisten oikeudenmenetysten välttämiseksi säännöksestä voisi perustellusti ilmetä oikaisuvaatimusaika sekä oikaisuvaatimusta koskeva muotovaatimus. Nähdäkseni säännöksessä olisikin perusteltua sen ymmärrettävyyden kannalta mainita vähintään, että ”Oikaisuvaatimusajasta, oikaisuvaatimuksen muodosta ja sisällöstä sekä oikaisuvaatimusmenettelystä muutoin säädetään hallintolaissa”.

Toisaalta on huomattava, että hallintolain 49 b §:n 3 momentissa säädetään, että haettaessa muutosta oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, jollei muussa laissa toisin säädetä. Asevelvollisuuslain 110 §:n 2 momentin mukaan muun muassa aluetoimiston päätöksestä haetaan muutosta valittamalla kutsunta-asiain keskuslautakuntaan. Näin ollen valitustie poikkeaa hallintolaissa säädetystä. Korostan kuitenkin, että ensisijaisesti asianmukaisilla oikaisu- ja valitusosoituksilla voidaan tehokkaasti ehkäistä mahdollisia riskejä oikeudenmenetyksille ja väärinkäsityksille. Tässä yhteydessä on huomattava, että päätöksen vastaanottajatahot ovat tyypillisimmin

varsin nuoria henkilöitä, joka mielestäni sinällään korostaa päätöksel-tä ja muutoksenhakuohjaukselta edellytettävää informatiivisuuden vaatimusta.

Totean lopuksi pitäväni huomionarvoisena, että havaintojeni mukaan aluetoimiston päällikkö on tyypillisesti sotilasarvoltaan alempi (everst-iluutnantti tai vast.) kuin joukko-osaston komentaja (eversti tai ylempi), jonka tekemää päätöstä aluetoimisto on toimivaltainen oikaisuvaati-muksen johdosta muuttamaan. Vaikka edellä mainittujen välillä ei olekaan käskyvaltasuhdetta, en pidä puolustusvoimien sotilaallinen järjestys ja virkojen asema ja arvovalta huomioiden poissuljettuna, ettei muutoksenhakuun sisältyisi jonkinlaisia jännitteitä asiaa käsitte-levien tahojen sotilasstatuksesta johtuen sekä siitä, että ainakin osa aluetoimistoista tosiasiassa sijaitsee joukko-osastojen yhteydessä samalla sotilasalueella.

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asiahallintajärjestelmässä.